

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Забезпечення сталого економічного зростання як основи підвищення рівня та якості життя населення виступає головною метою державної економічної та соціальної політики будь-якої країни. Проте, збалансований розвиток економіки — це надскладне завдання, що підтверджується численними сплесками нестабільності як у розвинених країнах, так і у країнах, що розвиваються. До однієї з головних соціально-економічних проблем розвитку економіки в усьому світі відноситься зайнятість населення.

Останні роки ситуація в Україні демонструвала зниження життєвого рівня населення, нарощення негативних соціально-економічних та політичних явищ, що викликало невпевненість зайнятого населення у власному майбутньому. Більшої актуальності це питання почало набувати у зв'язку з поширенням пандемії, спричиненої вірусом COVID-19. Проте, війна в Україні, активні бойові дії спричинюють небачену протягом останнього сторіччя економічну кризу, яка торкнеться не лише України, але й всього світу.

За результатами дослідження групи Gradus Research, з початку воєнної агресії в Україні зупинили, уповільнили або обмежили свою діяльність 86 % компаній, з них 48 % працювали частково або майже не працювали. Лише 13 % компаній працювали, як і раніше. За час війни відбулась галузева трансформація як один із способів забезпечення стійкості функціонування економіки: 16 % досліджених підприємств повністю або частково трансформувались, 21 % перебувають у процесі галузевої трансформації, 16 % долучились до процесу трансформації [3].

Воєнні дії змусили близько 27 % населення залишити своє постійне місце проживання, зокрема 36 % населення віком 18-24 роки та 34 % віком 25-36 років. Через обмеження можливостей зайнятості та у зв'язку зі зміною місця проживання погіршилась ситуація у сфері зайнятості й доходів населення [4].

Результати дев'ятого загальнонаціонального опитування соціологічною групою «Рейтинг» доводять, що 67 % опитаних працездатних громадян мали роботу до війни. При цьому 39 % з них на момент опитування не працювали, працюють на новій роботі 3 %, працюють віддалено 24 %, працюють у звичному режимі 32 %.

Найбільше тих, хто зараз працює, серед мешканців західних і центральних областей (близько 60 %). Серед мешканців півдня працюють 54 %, сходу — близько 40 % [2].

За даними Головного управління статистики у Хмельницькій області, кількість зайнятого населення у віці 15-70 років за 2021 р., у порівнянні з 2019 р., скоротилась на 36,4 тис. осіб та становила 492,4 тис. осіб. Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років скотився з 57,0 % до 54,0 % (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники ринку праці Хмельницької області за 2019–2021 рр.

Вік	Одиниці виміру	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Робоча сила				
У віці 15-70 років	в середньому за період, тис. осіб	574,6	560,6	549,0
Працездатного віку		548,9	534,5	523,8
Рівень участі населення в робочій силі				
У віці 15-70 років	у % до населення відповідної вікової групи	61,9	60,9	60,2
Працездатного віку		72,1	71,1	70,6
Зайняте населення				
У віці 15-70 років	в середньому за період, тис. осіб	528,8	505,0	492,4
Працездатного віку		503,2	478,9	467,2
Рівень зайнятості населення				
У віці 15-70 років	у % до населення відповідної вікової групи	57,0	54,8	54,0
Працездатного віку		66,1	63,7	63,0
Безробітне населення (за методологією МОП)				
У віці 15-70 років	в середньому за період, тис. осіб	45,8	55,6	56,6
Працездатного віку		45,7	55,6	56,6
Рівень безробіття населення (за методологією МОП)				
У віці 15-70 років	у % до населення відповідної вікової групи	8,0	9,9	10,3
Працездатного віку		8,3	10,4	10,8

Кількість безробітного населення (за методологією МОП) у віці 15-70 років за 2021 р., у порівнянні з 2019 р., зросла на 10,8 тис. осіб та становила 56,6 тис. осіб. Рівень безробіття населення (за методологією МОП) у віці 15-70 років зріс з 8,0 % до 10,3 % робочої сили [1].

У січні-березні 2022 р. роботодавцями Хмельницької області подано інформацію про заплановане масове вивільнення 1,1 тис. працівників. Звернулись за послугами 87 осіб з числа вивільнених. Із загальної кількості попереджених про вивільнення 68 % становили працівники підприємств у сфері транспорту, 13 % — державного управління, 11 % — сільського господарства, 5 % — сфери охорони здоров'я, 1 % — освітні. Найбільші обсяги вивільнення у містах Хмельницький (333 особи) та Кам'янець-Подільський (143 особи), Новоушицькому районі (120 осіб), Дунаєвецькому районі (51 особа).

Послугами обласної служби зайнятості у січні-березні 2022 р. скористалось 18,2 тис. зареєстрованих безробітних. Зокрема, зареєстровано з початку року 6,1 тис. осіб. Допомогу по безробіттю отримували 17,1 тис. осіб. За сприяння служби зайнятості працевлаштовано 3,0 тис. осіб, зокрема 2,5 тис. безробітних.

За видами економічної діяльності, найбільше громадян працевлаштовано у сільському господарстві (36 %), в переробній промисловості (20 %), у сфері торгівлі (10 %), у державному управлінні (9 %), сфері освіти, охороні здоров'я та на транспорті (по 4 %).

У січні-березні 2022 р. база даних Хмельницької обласної служби зайнятості налічувала 6,2 тис. вакансій. За видами економічної діяльності, більшість вакансій налічується на підприємствах сільського господарства (26 %), переробної промисловості (24 %), оптової та роздрібно торгівлі (11 %), на транспорті (7 %), у сфері державного управління (6 %), охорони здоров'я (5 %), у сфері освіти (4 %). У середньому на 1 вакансію претендувало 10 осіб [6].

На підтримку українського бізнесу та забезпечення зайнятості працездатного населення у воєнний період важливою є доцільна нормотворча діяльність держави. Так, серед основних законодавчих актів, що регулюють соціально-трудові відносини у воєнний період, було ухвалено: Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»; постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання оплати праці працівників державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, що фінансуються або дотуються з бюджету, в умовах воєнного стану», «Деякі питання реєстрації, перереєстрації безро-

бітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу, нарахування та виплати допомоги по безробіттю на період дії воєнного стану». Важливим є ухвалення Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні», що сприяє забезпеченню роботою максимальної кількості громадян у регіонах, де немає активних бойових дій, створенню секторальних і географічних векторів працевлаштування в Україні.

Перспективний розвиток Хмельницької області, зокрема проблема забезпечення зайнятості населення, визначається Стратегією розвитку Хмельницької області на 2021-2027 роки [5].

Серед пріоритетів розвитку Хмельницької області визначено людський капітал, який можна задіяти для прискорення економічного розвитку.

Розвиток людського потенціалу регіону та забезпечення зайнятості населення передбачається через реалізацію трьох оперативних цілей:

1. Удосконалення системи підготовки кадрів для регіонального ринку праці.

2. Підвищення рівня залучення мешканців у процеси регіонального та місцевого розвитку.

3. Удосконалення управління регіональним розвитком.

Таким чином, реалізація наведених цілей спонукатиме до поліпшення індексу регіонального людського розвитку; забезпечення відповідності освітньої мережі потребам регіонального ринку праці; зростання кількості місць працевлаштування мешканців у межах області; зменшення рівня безробіття; збільшення частки підприємців; включення вразливих верств населення до активного суспільного життя; економія бюджетних ресурсів на вирішення місцевих проблем; залучення додаткових людських, матеріальних, інформаційних, ресурсів на вирішення місцевих проблем; вдосконалення інструментів управління регіональним розвитком.

Пріоритетом у роботі місцевих органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, територіальних громад, служби зайнятості, спільно з роботодавцями, профспілками є: забезпечення запобіганню безробіттю, кількісній і якісній збалансованості ринку праці, легалізації зайнятості населення, вжиття комплексу заходів щодо сприяння працевлаштуванню, шляхом здійснення активної політики на ринку праці і надання соціальної та матеріальної підтримки громадянам, які потребують соціального захисту.

Пріоритетні напрями забезпечення зайнятості населення Хмельницької області наведені на рис. 1.

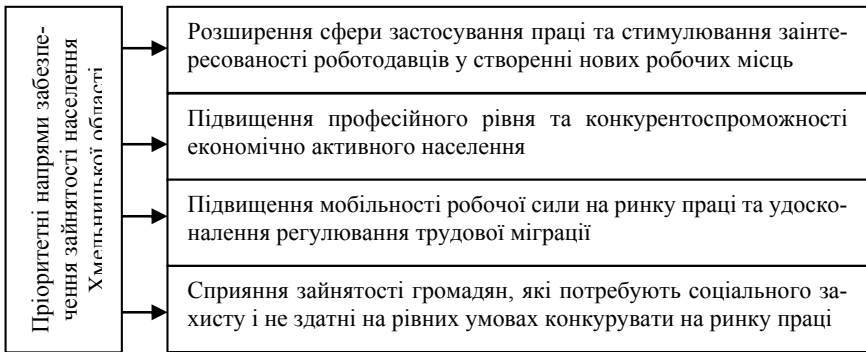

Рис. 1. Пріоритетні напрями забезпечення зайнятості населення Хмельницької області

В умовах масового припинення економічної діяльності підприємствами, складної ситуації, що склалась у сфері зайнятості населення України, та потужної хвилі переміщення громадян, зокрема, за межі країни, зростає потреба в максимально раціональному використанні робочої сили та забезпеченні сприятливого рівня адаптивності працездатного населення до змін на ринку праці, що потребує раціональної державної економічної і соціальної політики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Головне управління статистики у Хмельницькій області. Офіційний сайт. URL: <http://www.km.ukrstat.gov.ua>.
2. Дев'яте загальнонаціональне опитування: соціально-економічні проблеми під час війни. 26 квітня 2022 р. URL: <https://ratinggroup.ua/research/ukraine/>.
3. Діагностування стану українського бізнесу під час повномасштабної війни Росії з Україною. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/>.
4. Ринок праці України в умовах воєнного стану: деякі аналітичні оцінки // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/rynok-pratsi-ukrayiny-v-umovakh-voyennoho-stanu-deyaki-analitychni-otsinky>.
5. Стратегія розвитку Хмельницької області за 2021 — 2027 роки. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/strategiya-rozvytku-hmelnyczkoyi-oblasti-na-2021-2027-roky.pdf>.

6. Хмельницький обласний центр зайнятості. Офіційний сайт. URL: <https://khm.dcz.gov.ua>.

УДК 331.5

Швець П.А.

провідний науковий співробітник, к.е.н., с.н.с.,
Інститут демографії та соціальних досліджень
ім. М.В. Птухи НАН України

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Війна в Україні спричинила масштабний шок не тільки в економіці, але й на ринку праці. На жаль детальний аналіз сучасного стану розвитку вітчизняного ринку праці ускладнюється проблематичністю отримання достовірної статистичної інформації (офіційна державна статистика наразі майже відсутня, а різні соціологічні опитування — дуже фрагментарні). Останні дані, які оприлюднила Держслужба статистики, свідчать про те, що на початок 2022 року офіційний статус безробітного мали 1,8 українців (10,6% працездатного населення від 15 до 70 років) [1]. Однак і без статистичних даних зрозуміло, що через значний вплив працездатного населення (зокрема, до лав Збройних сил України, сил територіальної оборони, волонтерських організацій та значної міграції населення за кордон), що спричинило складну ситуацію у сфері зайнятості країни, а це потребує виважених державних рішень щодо максимально раціонального використання робочої сили та забезпечення сприятливого рівня адаптивності працездатного населення до змін на ринку праці.

В країні у перший місяць робота більшості підприємств і організацій була призупинена, але після первинної адаптації до шоків вже зараз триває поновлення економічної діяльності там де це можливо. Так, за даними дослідження групи Рейтинг спостерігається поступове зростання кількості українців, які повертаються до роботи. Наразі серед тих, хто мав роботу до війни, продовжують працювати 59% (у березні таких було 46%). Зокрема, зросла кількість тих, хто працює у звичному режимі (з 23 до 32%), чверть працюють частково або віддалено, а 3% — почали працювати на новій роботі. Найбільше тих, хто зараз працює, серед мешканців західних та центральних областей (біля 60%). Серед мешканців півдня працюють 52%, сходу — близько 40%. Поступове відновлення